ناترازی مزمن و ساختاری

گروه گزارش
editor@smtnews.ir

روند مصرف انرژی در ایران گویای یک ناترازی مزمن و ساختاری است که ریشه در سیاست‌های ناکارآمد، قیمت‌گذاری نادرست، و ضعف حکمرانی دارد. در صورت تداوم این روند، کشور با کاهش شدید منابع قابل صادرات، آسیب‌های زیست‌محیطی بیشتر، و افزایش وابستگی به واردات فناوری انرژی‌بر مواجه خواهد شد. اصلاح ساختار مصرف و افزایش بهره‌وری انرژی اکنون نه یک انتخاب، بلکه ضرورتی حیاتی برای آینده پایدار کشور است.

دیگر «حق انتخاب» نداریم

در چهار دهه گذشته، مصرف انرژی نهایی در ایران روندی صعودی و شتاب‌دار داشته است. این افزایش عمدتاً ناشی از رشد جمعیت، گسترش شهرنشینی، توسعه صنعتی غیرکارآمد، و سیاست‌های یارانه‌ای گسترده بوده است. به‌ویژه از دهه ۱۳۸۰ به بعد، مصرف انرژی سالانه در ایران به‌طور متوسط بیش از ۵ درصد رشد داشته است که از نرخ رشد اقتصادی کشور فراتر بوده است. این عدم همخوانی میان رشد اقتصادی و رشد مصرف انرژی یکی از شاخص‌های اصلی ناکارآمدی نظام انرژی در کشور است. بنابراین شاخص «شدت انرژی» که بیانگر میزان مصرف انرژی به ازای هر واحد تولید ناخالص داخلی (GDP) است، در ایران به‌مراتب بالاتر از میانگین جهانی است. طبق آمار آژانس بین‌المللی انرژی (IEA)، شدت انرژی در ایران حدود دو برابر میانگین جهانی و نزدیک به سه برابر کشورهای توسعه‌یافته OECD است. این موضوع نشان می‌دهد که اقتصاد ایران انرژی‌بر و کم‌بازده است و هر واحد ارزش افزوده اقتصادی نیاز به مصرف انرژی بسیار بیشتری دارد. حتی در مقایسه با کشورهای هم‌سطح توسعه مانند ترکیه، برزیل یا مالزی، شدت مصرف انرژی در ایران بسیار بالاتر است. برای مثال، ترکیه با تولید ناخالص داخلی مشابه، مصرف انرژی نهایی بسیار کمتری دارد و توانسته است با بهبود کارایی انرژی، رشد اقتصادی را از رشد مصرف انرژی جدا کند. در مقابل، در ایران رشد مصرف انرژی نه‌تنها از رشد اقتصادی پیشی گرفته بلکه بر منابع طبیعی و ظرفیت‌های تولید فشار زیادی وارد کرده است.

در طول دهه‌های اخیر، سهم بخش خانگی و حمل‌ونقل از مصرف انرژی نسبتاً بالا باقی مانده و تلاش‌ها برای بهینه‌سازی مصرف در این بخش‌ها چندان موفق نبوده‌اند. همچنین مصرف در بخش صنعت، علی‌رغم رشد فزاینده، همچنان با فناوری‌های فرسوده و عدم ممیزی انرژی مواجه است. سهم انرژی‌های تجدیدپذیر نیز تقریباً ثابت و ناچیز مانده است.

طبق محاسبات ناترازی انرژی سالانه رقمی نزدیک به ۲۰ میلیارد دلار به کشور خسارت می‌زند که ۲ برابر سهم دولت از درآمدهای نفتی در سال ۱۴۰۴ است. همچنین بر اساس آمار درحال‌حاضر میزان ناترازی برق و گاز در پیک مصرف به ترتیب ۳۳ و ۳۵ درصد از ظرفیت تولید کشور است و ناترازی بنزین و گازوئیل به ترتیب به ۲۰ و ۵ درصد از توان تولیدی این دو حامل انرژی رسیده است.

حال با این مقدمه، به بررسی میزان تولید ایران در حامل‌های انرژی مختلف می‌پردازیم تا جایگاه ایران را در بین بزرگ‌ترین تولیدکنندگان انرژی دنیا بررسی کنیم. (اعداد و ارقام گزارش طبق آمار مؤسسه بریتیش پترولیوم (BP) محاسبه و اعلام شده است.)

پنجمین تولیدکننده نفت و میعانات گازی دنیا

امریکا با تولید روزانه ۱۲.۹ میلیون بشکه، بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت و میعانات گازی دنیاست و بعد از آن روسیه و عربستان با تولید ۱۰.۵ و ۹.۶ میلیون بشکه در روز در جایگاه دوم و سوم قرار دارند.طبق آمارBP، ایران با تولید روزانه ۳.۹ میلیون بشکه نفت و میعانات گازی در جایگاه هفتم قرار دارد. البته در شرایط تحریمی آمار تولید ایران غیررسمی است؛ اما بنابر آخرین گزارش رسمی وزارت نفت، میزان تولید نفت و میعانات گازی ایران به ترتیب ۳۵۰۰ هزار بشکه و ۷۵۰ هزار بشکه در روز و مجموعا ۴.۲۵ میلیون بشکه در روز است و ایران از این حیث در جایگاه پنجم دنیا قرار دارد. در حوزه ذخایر نفت خام نیز عربستان، کانادا و ایران به ترتیب با ۲۹۷.۵، ۱۶۸ و ۱۵۷.۸ در جایگاه اول تا سوم بزرگ‌ترین دارندگان ذخایر نفت دنیا قرار دارند. درمجموع ایران پنجمین تولیدکننده بزرگ نفت و میعانات گازی دنیا و سومین ذخایر نفت دنیا را در اختیار دارد که جایگاهی به نسبت معقول به نظر می‌رسد.

سومین تولیدکننده بزرگ گاز طبیعی در دنیا

ایران با ۳۲.۱ تریلیون مترمکعب، بعد از روسیه دومین دارنده بزرگ ذخایر گاز است. تولید گاز ایران نیز با ثبت عدد ۲۵۲ میلیارد مترمکعب در سال ۲۰۲۳، این کشور را در جایگاه سوم قرار داده است. فقط امریکا و روسیه از ایران گاز بیشتری را البته با اختلاف زیاد تولید می‌کنند.

نکته جالب اینکه ایران هم‌اکنون به میزان روزانه ۱۰۰ میلیون مترمکعب، گاز بیشتری نسبت به قطر از میدان مشترک پارس‌جنوبی تولید می‌کند؛ این میدان، بزرگ‌ترین میدان گازی دنیاست که در آب‌های خلیج‌فارس قرار دارد و تولید ایران از رقیب قطری خود با وجود تحریم و سهم کمتر از ذخایر، پیشی گرفته است.

چهارمین تولیدکننده منابع هیدروکربوری دنیا

طبق آمار BP درمجموع تولید نفت و گاز، ایران در جایگاه چهارمین تولیدکننده منابع هیدروکربوری دنیا قرار دارد. براساس این آمار، امریکا با تولید روزانه ۳۰.۶ میلیون بشکه معادل نفت خام، روسیه با ۲۰.۵ میلیون بشکه و عربستان با ۱۱.۶ میلیون بشکه در رتبه اول تا سوم قرار دارند و بعد از آنها ایران با تولید روزانه بین ۸.۵ تا ۹ میلیون بشکه معادل نفت خام (بنابر گزارشات متعدد رسمی و غیررسمی)، خود را به عنوان یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نفت و گاز دنیا معرفی کرده است.هرچند اگر تحریم و محدودیت‌های مالی وجود نداشت، طبق برآوردها ایران می‌توانست تولید نفت و گاز خود را با ۵۰ درصد افزایش به مرز ۱۳ میلیون بشکه در روز برساند و در جایگاه سوم قرار بگیرد، اما همین رقم فعلی نیز عدد بزرگی محسوب می‌شود. توجه داشته باشید که تولیدکنندگان کوچک‌تر از ایران نیز هم‌اکنون با صادرات انرژی خود، در بازارهای جهانی نقش راهبردی به‌دست آورده‌اند، اما ایران نه‌تنها سهمی از بازار نفت و گاز نداشته بلکه در داخل دچار ناترازی شده است!

سهم زغال‌سنگ در سبد انرژی ایران

طبق آمار، چین با تولید ۴۷۱۰ میلیون تن زغال‌سنگ و با سهم حدود ۵۲ درصدی، با اختلاف بزرگ‌ترین تولیدکننده زغال‌سنگ دنیاست. هند، اندونزی، امریکا و استرالیا نیز در جایگاه دوم تا پنجم قرار دارند.

نکته جالب اینکه در سال ۲۰۲۳، چین ۶۱ درصد از برق خود را از زغال‌سنگ تولید کرده است. حضور چین، هند، امریکا، روسیه و آلمان در بین ۱۰ تولیدکننده بزرگ زغال‌سنگ دنیا نشان می‌دهد حتی عصر پایان زغال‌سنگ نیز به این زودی‌ها رخ نخواهد داد. سهم زغال‌سنگ در سبد انرژی ایران صفر است.

یازدهمین تولیدکننده بزرگ برق دنیا

طبق آمار، ایران با تولید سالانه ۳۸۳ تراوات ساعت در جایگاه یازدهم قرار گرفته و به میزان یک درصد از کل تولید برق دنیا سهم دارد. چین، امریکا و هند، سه تولیدکننده بزرگ برق هستند که در ۵۳ درصد از کل تولید برق سهم دارند. هرچند ایران یازدهمین تولیدکننده بزرگ برق دنیاست؛ اما تاکنون فقط در فصل بهار دچار ناترازی برق نشده است. طبق آمار، ناترازی برق در تابستان امسال به مرز ۲۰ هزار مگاوات رسیده و ناشی از کمبود ظرفیت تولید برق نسبت به تقاضاست. کمبود برق در پاییز و زمستان نیز از کمبود گاز طبیعی برای تأمین سوخت نیروگاه‌ها ناشی می‌شود. همانطور که گفته شد، ایران سومین تولیدکننده بزرگ گاز دنیاست.

سهم ناچیز ایران از تولید برق هسته‌ای

برق هسته‌ای یکی دیگر از منابع تأمین انرژی در دنیاست که سهم ایران در آن تقریبا صفر است. امریکا با تولید ۸۱۶ تراوات ساعت و سهم ۲۹.۸ درصدی، بزرگ‌ترین تولیدکننده برق هسته‌ای در دنیاست.

چین، فرانسه و روسیه نیز به ترتیب با سهم ۱۵.۹، ۱۲.۴ و ۷.۹ درصد، در جایگاه دوم تا چهارم بزرگ‌ترین تولیدکنندگان برق هسته‌ای در دنیایند. نکته جالب اینکه فرانسه ۶۵ درصد برق خود را از انرژی هسته‌ای تولید می‌کند و از این منظر با اختلاف نسبت به همه کشورها، متمایز شده است.

طبق آمار، امریکا با دارا بودن ۹۳ نیروگاه اتمی، در صدر بیشترین تعداد نیروگاه‌های هسته‌ای در دنیا قرار دارد. فرانسه با ۵۶، چین با ۵۵ و روسیه با ۳۷ نیروگاه اتمی در رتبه‌های دوم تا چهارم از نظر بیشترین تعداد نیروگاه هسته‌ای قرار دارند.

طبق آمار موسسهBP، میزان تولید برق هسته‌ای در ایران فقط ۶.۶ تراوات ساعت بوده و کشور ما فقط ۰.۲ درصد از کل تولید برق هسته‌ای در دنیا سهم دارد. هم‌اکنون ظرفیت تولید برق هسته‌ای ایران فقط هزار مگاوات، آن هم از تنها نیروگاه اتمی کشور، یعنی نیروگاه بوشهر است. البته برنامه دستیابی ایران به ظرفیت ۳ هزار مگاوات نیروگاه اتمی تا پایان برنامه هفتم و رسیدن به ظرفیت ۲۰ هزار مگاوات برق اتمی تا سال ۱۴۲۰ روی میز قرار دارد که میزان تحقق آن در هاله‌ای از ابهام است.

سهم ۰.۰۴ درصدی از تولید برق تجدیدپذیر دنیا

طبق آمارBP، چین با ۱۶۶۸ تراوات ساعت بزرگ‌ترین تولیدکننده برق سبز در دنیاست و امریکا با تولید ۷۳۷ تراوات ساعت در جایگاه دوم قرار دارد. نکته جالب اینکه چین ۲.۲۵ برابر امریکا، برق تجدیدپذیر تولید می‌کند.

هرچند چینی‌ها ۶۱ درصد از برق خود را از زغال‌سنگ تولید می‌کنند اما ۳۵ درصد از کل برقِ سبز دنیا نیز توسط چین تولید می‌شود. ظرفیت تولید برق خورشیدی و بادی چین به ترتیب ۶۱۰ و ۴۴۲ گیگاوات است. ظرفیت تولید برق تجدیدپذیر در چین از مجموع ظرفیت تولید برق تجدیدپذیر در ۹ کشور بزرگ دیگر به میزان ۱۰۰ گیگاوات بیشتر است.

طبق آمارBP، ظرفیت تولید برق خورشیدی و بادی ایران نیز به ترتیب ۵۰۰ و ۴۰۰ مگاوات است و ایران در سال ۲۰۲۳ حدود ۲ تراوات ساعت برق تجدیدپذیر تولید کرده است؛ معادل ۰.۰۴ درصد از کل برق تجدیدپذیر تولیدی در دنیا.

این موضوع نشان می‌دهد با وجود سهم بالای ایران در تولید منابع هیدروکربوری در دنیا، این سهم در منابع تجدیدپذیر تقریباً صفر است. البته این موضوع، اتفاق عجیبی نیست زیرا به عنوان مثال سهم عربستان به عنوان سومین تولیدکننده بزرگ نفت و گاز دنیا از تولید برق تجدیدپذیر نیز فقط ۰.۱۲ درصد است.

سخن پایانی

درمجموع بررسی تولیدکنندگان بزرگ انرژی در دنیا در حامل‌های مختلف نشان می‌دهد ایران در تولید نفت و میعانات گازی در رتبه پنجم، در تولید گاز طبیعی در رتبه سوم، در تولید منابع هیدروکربوری در رتبه چهارم و در تولید برق در رتبه یازدهم دنیا قرار دارد. درنتیجه هرچند سهم ایران از تولید انرژی هسته‌ای، زغال‌سنگ و تجدیدپذیر ناچیز است اما این کشور توانسته از مزیت‌های نسبی خود ازجمله وجود منابع بزرگ نفت و گاز به خوبی استفاده کند و تولید خود را به روزانه ۹ میلیون بشکه معادل نفت خام برساند. هرچند همچنان رقم تولید منابع هیدروکربوری در ایران می‌تواند افزایش یابد اما حذف از بازار انرژی و بروز ناترازی انرژی در کشور نشان می‌دهد که مشکل نه در سمت عرضه بلکه در سمت تقاضا رخ داده است؛ اینکه نسخه برون‌رفت از وضعیت فعلی چیست؛ پاسخی است که دولت چهاردهم باید آن ارائه کند.

برای اصلاح روند ناترازی انرژی، افزایش بهره‌وری در بخش‌های مختلف ضروری است که می‌تواند از طریق فناوری‌های نوین، ممیزی انرژی و اصلاح نظام قیمت‌گذاری انجام شود. همچنین، توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر و ارتقای فرهنگ مصرف انرژی می‌تواند به بهبود وضعیت کمک کند.

در نهایت تقویت حکمرانی و سیاست‌گذاری هماهنگ بخش انرژی برای تحقق این اهداف حیاتی است.

استان

تحقق وعده‌های آبی در یزد

مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب استان یزد با تأکید بر اولویت مدیریت منابع آب در حال و آینده این استان، از پیشرفت چشمگیر پروژه‌های زیرساختی و تحقق وعده‌های مسئولان در راستای تأمین پایدار آب شرب شهری خبر داد.

به گزارش خبرنگار روزنامه صمت از یزد، جلال علمدار با اشاره به نهضت مخزن‌سازی که در سال‌های گذشته در استان یزد آغاز شد، اظهار داشت: مخازن ذخیره آب در یزد نه تنها پاسخی به نیازهای لحظه‌ای بود، بلکه الگویی ملی برای کشور محسوب می‌شود.

طرح عظیم رینگ آب شهری یزد

وی با اشاره به اینکه روابط عمومی و رسانه‌ها نقش مهمی در روایت‌گری خدمات دارند، گفت: «روایت آب، روایت خدمت است» و از زحمات بی‌وقفه پرسنل خدوم و تیم روابط عمومی شرکت قدردانی کرد.

علمدار سپس به تشریح جزئیات «طرح عظیم رینگ آب شهری یزد» پرداخت که حاصل آن نویدبخش آبی پایدار در شبکه گسترده شرب است.

وی تصریح کرد: برخی از مهم‌ترین پروژه‌های این طرح شامل احداث ایستگاه پمپاژ مجتمع آبرسانی شهید سلیمانی با ۹۵ درصد پیشرفت فیزیکی و اعتباری بالغ بر ۹۵۰ میلیارد ریال، مخزن ده هزار متر مکعبی ساقی کوثر حسن‌آباد با ۹۰ درصد پیشرفت و هزینه ۹۲ میلیارد ریال، مخزن چهل هزار متر مکعبی صفای یزد با با ۹۹ درصد پیشرفت و هزینه ۱۲۵ میلیارد ریال، مخزن بتنی سی هزار متر مکعبی باغ‌خانه با ۷۲ درصد پیشرفت و هزینه ۵۱۰ میلیارد ریال همچنین مخازن خیرآباد و غدیر یزد (۱۵ هزار متر مکعبی) با تکمیل صددرصدی و بهره‌برداری کامل و مخزن سی هزار متر مکعبی فدک یزد که تکمیل و بهره‌برداری شده است.

وی در ادامه به ایستگاه پمپاژ اکرم‌آباد که با پیشرفت صددرصدی به بهره‌برداری رسیده است اشاره کرد و گفت: همچنین اجرای زیرساخت‌های آبرسانی و شبکه فاضلاب پروژه‌های مسکن ملی با ۴۵ درصد پیشرفت فیزیکی و هزینه ۱۵ هزار و ۸۲۰ میلیارد ریال در دستور کار قرار دارد.

وی ادامه داد: پروژه‌های مهم دیگری نیز در شهرستان‌های مختلف استان اجرا یا در دست اقدام است که برخی از آن‌ها شامل احداث ۱۸ کیلومتر خط انتقال، حفر ۸ حلقه چاه و ساخت ۱۰ هزار مترمکعب مخزن ذخیره آب در شهرستان میبد و بهره‌برداری از مخزن ده هزار متر مکعبی با هزینه ۴۱۰ میلیارد ریال در شهرستان تفت همچنین بهره‌برداری از مخزن پنج هزار متر مکعبی با ۹۷ درصد پیشرفت و هزینه ۲۲۰ میلیارد ریال بهاباد است همچنین احداث مخازن پنج هزار متر مکعبی ترک‌آباد و بیدووک در مهریز از دیگر طرح‌ها است.

علمدار در پایان با اعلام موفقیت‌آمیز بودن فرآیند جذب منابع مالی، خاطرنشان کرد: حدود یک هزار و پانصد میلیارد تومان از بودجه عمرانی دولتی برای پروژه‌های آبرسانی و فاضلاب در استان یزد جذب شده است که رقمی قابل توجه نسبت به کل بودجه عمرانی استان محسوب می‌شود و مبنای خوبی برای توسعه بیشتر زیرساخت‌ها فراهم آورده است.

اکثریت پروژه‌ها امسال به بهره‌برداری می‌رسند

مدیرعامل شرکت سنگ‌آهن مرکزی ایران از بهره‌برداری اکثریت پروژه‌های در دست اجرا طی پنج تا شش ماه آینده خبر داد و ابراز امیدواری کرد با راه‌اندازی این طرح‌ها، فرصت‌های شغلی مناسبی برای مردم بافق فراهم شود.

به گزارش صمت از روابط عمومی شرکت سنگ‌آهن مرکزی ایران، محمدجواد عسکری در حاشیه آیین کلنگ‌زنی کارخانه کنسانتره سه‌چاهون با اشاره به زمان‌بندی اجرای پروژه‌های در دست اقدام در بافق اظهار کرد: به‌جز طرح‌های فرآوری که تکمیل آن‌ها حدود ۲۴ تا ۳۰ ماه زمان می‌برد، پیش‌بینی می‌شود بیشتر پروژه‌های در حال اجرا طی پنج تا شش ماه آینده به بهره‌برداری برسند.

وی ابراز امیدواری کرد: با تکمیل و راه‌اندازی این طرح‌ها، فرصت‌های شغلی مناسبی برای مردم شهرستان بافق فراهم شود و پروژه‌های پیش‌بینی‌شده هرچه سریع‌تر به مرحله بهره‌برداری برسند.

آگهی تغییرات شرکت سهامی خاص گروه صنعتی الکترو پژواک آرین به شناسه ملی ۱۰۳۸۰۱۹۳۲۶۸ و به شماره ثبت ۱۰۷۱۰۵ به استناد صورتجلسه هیئت مدیره مورخ ۱۴۰۵،۰۵،۲۴ و اجازه مجمع عمومی فوق العاده مورخ ۱۴۰۴،۰۹،۰۹ تصمیمات ذیل اتخاذ شد سرمایه شرکت از مبلغ ۴۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال به مبلغ ۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال منقسم به ۶۰۰۰۰۰۰ سهم ۵۰۰۰۰ ریالی با نام از محل مطالبات حال شده افزایش یافت و ماده مربوطه در اساسنامه اصلاح و ذیل ثبت درتاریخ فوق الذکر از لحاظ افزایش سرمایه تکمیل و امضا گردید.۱
سازمان ثبت اسنادواملاک کشور اداره ثبت شرکت ها و موسسات غیرتجاری تهران (۲۲۹۹۵۱۲)